

Úvodní slovo Aleny Hanákové

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci,

předstupuji před Vás s úkolem uvést vládní návrh zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Cílem tohoto návrhu zákona je odvalit balvan, který už více než 20 let leží na této zemi. Po 17. listopadu 1989 se naše země vydala na cestu k demokracii a právnímu státu. Nebyla to otázka krátkého časového okamžiku; že však některé zátěže minulosti ponese tak dlouho, to asi tušil málokdo. Po roce 1948 byly církve a náboženské společnosti státem zbaveny své materiální základny. V prvních letech po listopadu 1989 byl řádům a Olomouckému arcibiskupství zákonem vydán některý kultovní majetek, zejména budovy klášterů. V roce 1991 přijalo tehdejší Federální shromáždění zákon o půdě, ve kterém se zákonodárce zavázal, že vypořádá historický majetek církví a náboženských společností. V roce 1992 byl takový zákon navržen, ale pro odpor ve slovenské části Sněmovny národů nebyl přijat. I když se následující vlády k vypořádání hlásily, příslib daný v zákoně o půdě dodnes není naplněn.

Jediné, co z tohoto slibu nakonec zůstalo, byla blokáce historického církevního majetku, tedy zákaz jeho převádění do doby než bude přijat zákon o vypořádání tohoto majetku. Stovky obcí jsou tak ve svém rozvoji zablokovány. Jejich představitelé hovoří o nesmírných ekonomických ztrátách. Obce nemohou získat dotace na opravu obecních budov, které jsou na bývalém církevním pozemku postaveny. Není možné realizovat nové projekty nebo na ně získat prostředky z evropských fondů. Řada památkově chráněných budov uprostřed obcí je v havarijním stavu. Negativní dopady v podobě ztracených podnikatelských příležitostí pak lze vyčíslit jen velmi obtížně.

Dámy a pánové, tento stát se v roce 1991 zákonem zavázal, že historický církevní majetek vypořádá a dosud tak neučinil. Pokud se skutečně hlásíme k hodnotám právního státu, musí být naše povinnost jasná navzdory tomu, co si o církvích můžeme myslet. Řada odpůrců tohoto zákona si neuvědomuje, že pokud stát nyní řekne, že nebude plnit své sliby vůči církvím, protože je to nepopulární, zítra může totéž říci další skupině obyvatel.

Bohužel dlouhodobá nečinnost vlád a parlamentů v této otázce nakonec vedla k situaci, kdy nutně musel zasáhnout Ústavní soud. V nálezu z července 2010 plenum tohoto soudu označilo stávající stav za protiústavní. V létě loňského roku pak Ústavní soud vydal v konkrétních případech rozhodnutí, jimiž jednotlivým církevním subjektům umožnil podávat žaloby na vydání jejich historického majetku. Vzhledem k těmto rozhodnutím je místo okřídleného „je za pět minut dvanáct“ na místě použít spíše „je pět minut po dvanácté“. Vskutku, dnes tu nepředkládám návrh zákona, kterým můžeme rozhodnout, zda budeme vydávat původní církevní majetek, nebo nebudeme. O tom už je po nálezech Ústavního soudu jasno. My zde však můžeme rozhodnout o podobě tohoto vydávání. Pokud bude tento zákon odmítnut, proběhne vydávání soudní cestou, a to velmi živelně. Dojde ke znejistění značné části majetkových vztahů, a to na relativně dlouhou dobu než se vytvoří ustálená judikatura. Tomu můžeme my poslanci zabránit a dát tomuto procesu zákonem jasná pravidla. Můžeme naturální

vydání omezit pouze na stát a z vydávání vyjmout majetek obcí, krajů a soukromých osob. Můžeme stanovit, že se nevydávají zastavěné pozemky, můžeme určit nepřekročitelné lhůty.

S ohledem na to, co jsem dosud uvedla, by se mohlo zdát, že cílem zákona je pouze vypořádání křivd z minulosti. Tak tomu však není. Návrh zákona míří do budoucnosti, jeho ambicí je uspořádat vztahy mezi státem a církvemi tak, aby odpovídaly modernímu, konfesně neutrálnímu státu 21. století. Dosud je financování církví a náboženských společností řízeno zákonem z roku 1949 o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Tento zákon využil situaci, kdy byl zestátněn takřka veškerý církevní majetek, a podřídil církev a náboženské společnosti všestranné státní kontrole. I přes změny v 90. letech zůstala zavedená hospodářská závislost církví a náboženských společností na státu zachována. Navíc, aby nedošlo k diskriminaci musel být systém státního financování otevřen i pro nově vzniklé církve. V současné době je tak ze státního rozpočtu financováno celkem 17 z 32 církví a náboženských společností, které jsou registrovány. Stávající právní úprava však i zbývajícím registrovaným církvím a náboženským společnostem umožňuje získat právo na financování ze státního rozpočtu. Už v roce 2012 proto mohou toto právo získat další 4 církve a náboženské společnosti.

Současný model financování církví představuje pro stát finanční břemeno a riziko do budoucna. Z ústavního hlediska pak není v souladu s Listinou základních práv a svobod, neboť církve mají být na státu nezávislé ve všech směrech. Návrh zákona proto nastavuje nový systém, který předpokládá samofinancování církví. Opuštění financování státem a náběh samofinancování však musí být postupné, aby nedošlo k ohrožení všech dosavadních činností církví, včetně nemocnic, škol a hospiců.

Předkládaný návrh je výsledkem dlouhé práce a mnoha jednání, za což patří dík především mému předchůdci bývalému ministru kultury Jiřímu Besserovi. Návrh vychází z kompromisu. Naturálně vydána bude část historického církevního majetku, který nyní vlastní stát. Jedná se zejména o lesy a zemědělskou půdu, se kterými hospodaří Pozemkový fond ČR a státní podnik Lesy České republiky. Za původní církevní majetek, který nyní vlastní obce, kraje a soukromé osoby, stát církvím vyplatí finanční náhradu. Rozdělení finanční náhrady je stanoveno v souladu s historickou dohodou, kterou uzavřelo všech 17 dotčených církví a náboženských společností.

K 1. lednu 2013 bude zrušena blokáce církevního majetku, který nyní patří obcím, krajům a dalším nestátním subjektům. Zůstane blokován pouze církevní majetek, který nyní patří státu. Církvím začne běžet 12-ti měsíční lhůta pro uplatnění nároku na vydání. Dále bude k 1. lednu 2013 zrušen zákon z roku 1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Současně začne platit 17-ti leté přechodné období, ve kterém ještě bude 17 církví a náboženských společností financováno ze státního rozpočtu. Do konce roku 2013 pak bude 17 církvím a náboženským společnostem vyplacena první splátka finanční náhrady, jejíž splácení je rozloženo do 30 let.

Už v době jednání o podobě majetkového vyrovnání jsem se často setkala s reakcí, že v čase krize stát rozdává majetek nás všech církvím. Vytváří se velmi živý obraz plnoštíhlých církevních prelátů, kteří si za naše peníze dopřávají pečené koroptvičky, pijí z drahocenných pohárů, případně posílají kamiony se zlatem do Vatikánu. Tady je třeba si uvědomit dvě

věci. Tou první je, že se bude vracet majetek, který církevním subjektům skutečně patřil. U každé jednotlivé položky bude muset být tento fakt prokázán. Tou druhou věcí je, jak s navráceným majetkem církev naloží. Lze právem předpokládat, že veřejně prospěšné aktivity církví na poli sociální péče, zdravotnictví či hospiců se po přijetí navrhovaného zákona dále rozvinou. Podobně lze očekávat, že dojde ke zvelebení řady církevních památek, na jejichž obnovu dnes stát nemá prostředky. V této souvislosti chci rovněž připomenout, že přes různé mediální masáže nebude přesun majetku nikterak zásadní, např. největší položka lesy tvoří necelých 6 % z celkové plochy všech lesů v České republice. Zároveň je pravděpodobné, že církve nebudou nárokovat vydání celého rozsahu majetku, který návrh zákona umožňuje.

Dámy a pánové,

argumentů pro podporu návrhu lze snést značné množství. To podstatné je, že předkládaný návrh zákona představuje možnost zbavit se posledního velkého břemene totalitního režimu a vkročit do nového období vztahů státu a církví. Jedná se o skutečně historický okamžik. Nechceme se vracet do středověku, do Rakouska-Uherska, ani do 1. republiky, za níž rovněž nebyly vztahy státu a církví ideální. Chceme vybudovat vztahy nové, nezátížené, vztahy, které nebudou ani závislostí, ani konfrontací, ale kooperací ve prospěch všech občanů.

Tím, že bychom majetkové vyrovnání s církvemi odmítli, bychom vyslali jasný vzkaz, stát neplní své závazky, stát nerespektuje rozhodnutí Ústavního soudu, stát nezajímají problémy obcí. Česká republika by se nadále mohla pyšnit prvenstvím, že je jediným postkomunistickým státem, který neodčinil křivdy spáchané na církvích a náboženských společnostech.

Věřím, že tento návrh zákona bude mít šanci být rozumně a věcně projednán a schválen. Je svoji povahou natolik výjimečný, že si nezaslouží být rukojmím sporu koalice a opozice. Po mnoha letech se nám naskýtá příležitost splatit poslední velký dluh. Nepromarněme ji.

Děkuji

V Praze 3. 11. 2011

Alžběta Plívová, mluvčí TOP 09